

Psihologija ličnosti i ličnost
kao subjektivni faktor
bezbednosti saobraćaja

Cilj

Shvatanje pojma ličnosti i sagledavanje uticaja osobina ličnosti na način vožnje.

Nastavna pitanja

- Definicija ličnosti
- Struktura ličnosti
- Ličnost i rizična vožnja
- Agresivno ponašanje u saobraćaju

Definicija ličnosti

Veza između određenih aspekata ličnosti i načina na koji neko vozi, a pogotovu veza između ličnosti i rizične vožnje, odavno je predmet saobraćajne psihologije.

Sa aspekta bezbednosti saobraćaja, značaj faktora ličnosti nije samo u tome što određuje vrstu i učestalost rizičnih ponašanja u vožnji, već se ličnost vozača mora uzeti u obzir i prilikom osmišljavanja intervencija usmerenih ka poboljšanju bezbednosti saobraćaja, kao i u obuci kandidata za vozače, naročito mladih, kod kojih se češće ispoljavaju određene osobine koje su u vezi s rizičnim ponašanjem u vožnji.

Definicija ličnosti

Ličnost?

Ličnost je jedan od osnovnih pojmova kojima se služe psihološke nauke. Ona se može definisati na razne načine i gotovo da nije bilo istaknutijeg istraživača i teoretičara ove oblasti koji nije pokušao da ličnost odredi na svoj način.

U našem okruženju najpopularnija je definicija koju je dao jedan od najplodnijih jugoslovenskih psihologa, Nikola Rot:

Ličnost je "jedinствена organizacija osobina koja se formira uzajamnim delovanjem jedinice i sredine i određuje opšti, za pojedinca karakteristični, način ponašanja" (Rot N, 1975.).

Definicija ličnosti

Kada se kaže da je ličnost organizacija osobina, to znači da osobine neke osobe nisu slučajan skup, već je to sklop elemenata međusobno povezanih na koherentan način (jedna osobina ličnosti utiče na sve druge osobine).

Jedinstvenost (osobenost, individualnost) svake ličnosti ogleda se u tome da se svaki pojedinac razlikuje od drugog pojedinca po svojim osobinama.

Definicija ličnosti

Osnovni faktori u formiranju ličnosti su:

- Nasleđe (biološka struktura);
- Socijalna sredina (svi vaspitni faktori);
- Sopstvena aktivnost;
- Zrenje;

Najveći uticaj na formiranje i razvoj ličnosti ima porodica. Posebno je taj uticaj jak u prvim godinama života, a jedan od najglasovitijih psihologa svih vremena Sigmund Frojd kaže:

"DETE JE OTAC ČOVEKOV"

Da bi se dete razvilo u zdravu i uravnoteženu ličnost neophodno je da odraste u adekvatnim porodičnim uslovima.

Definicija ličnosti

Porodica treba da omogući detetu da razvije osećaj sigurnosti, da mu roditelji pokažu da je ono voljeno i da prema njemu ispoljavaju srdačan i topao odnos.

Definicija ličnosti

Utisak sigurnosti koji dete ponese iz porodice ne zavisi samo od odnosa roditelja prema detetu, već i odnosa između samih roditelja i opšte atmosfere u porodici. Poremećeni odnosi među roditeljima kao posledicu imaju poremećeno ponašanje deteta i neželjene forme njegove ličnosti, koje kasnije opredeljuju njegovo ponašanje u saobraćaju.

Roditelji su u prvim godinama života detetu glavni uzor. Stoga oni sistematski (savetima, pohvalama, kaznama) formiraju u njemu odgovarajuće karakterne osobine. Taj uticaj je često i spontan, pa deca, **više ili manje**, postaju **kopije svojih roditelja**.

Struktura ličnosti

Prema savremenom shvatanju ličnosti, najcelishodnije je ličnost posmatrati kroz organizaciju crta ili osobina ličnosti. Crte ličnosti su opšte i relativno trajne osobine koje opisuju ponašanje čoveka.

Bezbedno učešće u saobraćaju podrazumeva primenu određenih pravila, a poštovanje tih pravila zahteva određeno ponašanje čoveka. Iz tog aspekta (saobraćajnog), crte ličnosti su osobine koje opisuju ponašanja čoveka u saobraćaju.

Postoji više opštih osobina (crta) ličnosti koje su međusobno povezane i čine jedno integralno jedinstvo – strukturu ličnosti.

Uobičajno se struktura ličnosti posmatra kroz četiri vrste (grupe) crta ličnosti:

- Fizičku konstituciju;
- Sposobnosti;
- Temperament;
- Karakter;

Struktura ličnosti

Fizička konstitucija podrazumeva telesne osobine pojedinca kao što su težina, visina, oblik glave, mišićavost i drugo.

U vezi sa njima često se nameće dilema da li ih treba svrstati u crte ličnosti. Iako te osobine same po sebi nisu od značaja za ličnost pojedinca one ipak imaju udela u njenom formiranju.

Njihova uloga je u doživljavanju sopstvenog tela, ali još više u reakcijama drugih ljudi na naš fizički izgled, tj. našu fizičku konstituciju.

Te relativno ustaljene reakcije ljudi na fizički izgled pojedinca formiraju u njemu sliku o sebi i ustaljenu formu ponašanja. To naviknuto ponašanje postaje sastavni deo ličnosti pa su telesne osobine u tom smislu i psihološke crte.

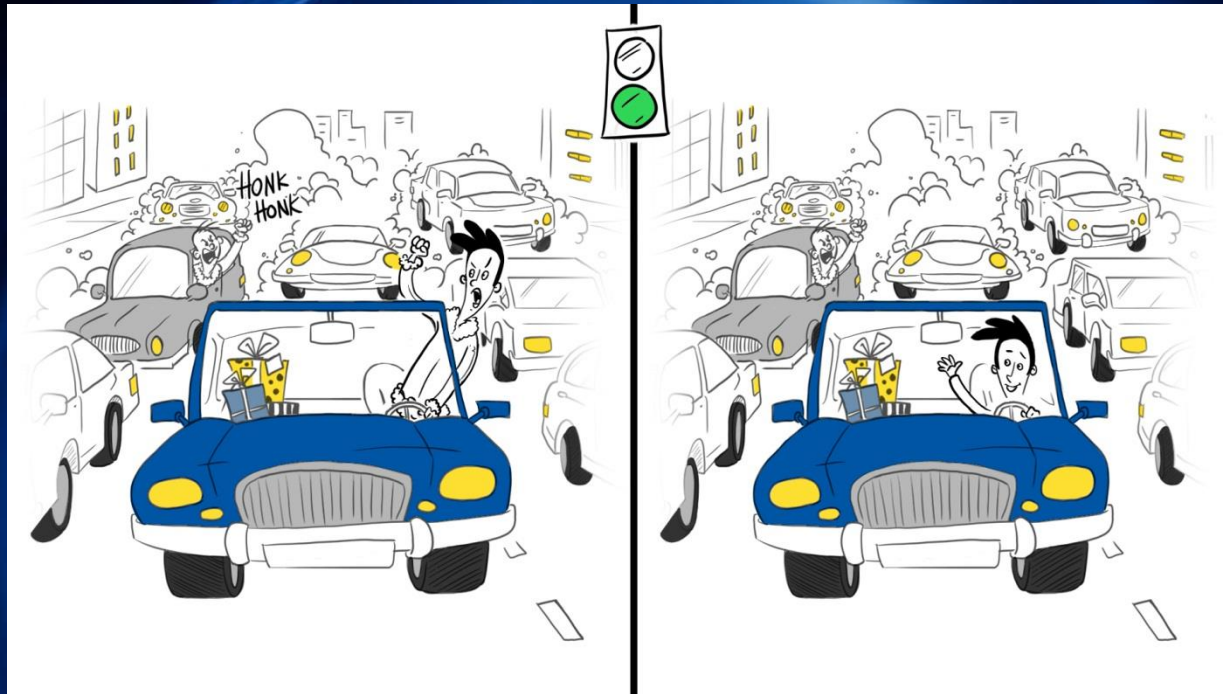
Struktura ličnosti

Temperament je skup specifičnih osobina koje određuju emocionalna doživljavanja i reagovanja čoveka prema zbivanjima, događajima, predmetima, ljudima.

To je skup psihičkih osobina koje su vezane za jačinu i brzinu emocionalnog reagovanja (sklonost ljudi da lakše ili teže menjaju svoje raspoloženje, da su aktivni ili pasivni, da brže ili sporije reaguju...)

Dinamika putnog saobraćaja zahteva upravo brzo reagovanje uz visok stepen (prag) tolerancije na teške situacije koje su česte u saobraćaju. Zbog toga je neophodno identifikovati tipove temperamenta kod vozača pri psihološkim pregledima (pri izdavanju ljebarskih uverenja), pri obuci za vožnju, na ispitu i u toku vožnje kao učesnika u saobraćaju.

Struktura ličnosti

Najpoznatija je Hipokratova podela po kojoj se razlikuju četiri vrste temperamenta:

- Koleričan;
- Sangviničan;
- Flegmatičan;
- Melanholičan;

Struktura ličnosti

Kolerički temperament karakterišu nagle i jake reakcije. Ogleda se u jakim osećanjima, lakom odlukom za akciju i čestom uzbuđenju. Posebna karakteristika čoveka sa ovim temperamentom je da se lako naljuti i žestoko manifestuje svoju ljutnju, pa zato često dolazi u sukobe sa drugim ljudima. **Nepoželjna je osobina kod vozača!**

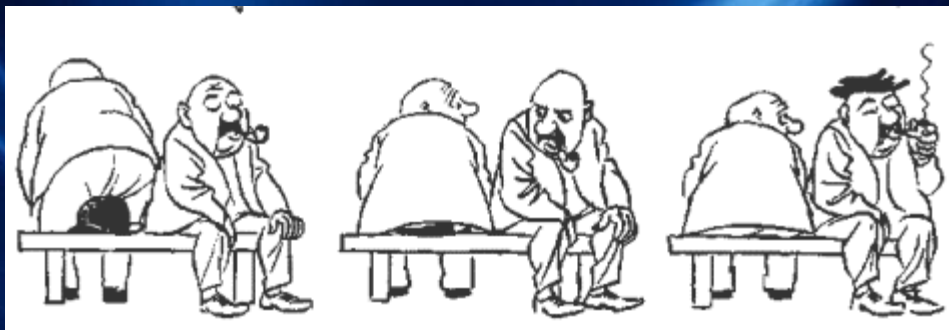
Struktura ličnosti

Sangvinički temperament karakterišu brze ali slabe reakcije. Čovek odlikovan ovim temperamentom brzo reaguje ali njegova osećanja nisu jaka i ne traju dugo. Takav čovek brzo prelazi iz negativnog u pozitivno raspoloženje, a sklon je vedrom raspoloženju. Komunikativan je i vaspitljiv. Poželjna je osobina kod vozača i drugih učesnika u saobraćaju!

Struktura ličnosti

Flegmatički temperament karakterišu slabe i sporije reakcije. Ovakav temperament ima čovek koji reaguje ređe, reakcije su mu spore, a osećanja se slabo manifestuju. To je miran, staložen, slabo osetljiv i slabo pokretljiv čovek. Sporo reaguje u vožnji i nije sklon uznemiravanju, agresiji i nasilju. Flegmatičnost je poželjna kod vozača, nedostaje brzina i adekvatnost reagovanja u datoj situaciji.

Struktura ličnosti

Melanholički temperament karakterišu retke, spore ali jake reakcije. Čovek koji poseduje ovaj temperament retko reaguje, ali kada reaguje, onda to čini intenzivnim osećanjima koja dugo traju. Najčešće reaguje na ono što je u vezi sa njegovom ličnošću. Teško se odlučuje, mrzovoljan je i pasivan, pesimista je, preovlađuju neprijatna osećanja poput tuge i zabrinutosti. **Nepoželjna je osobina kod vozača.**

Struktura ličnosti

U praksi se **retko** mogu identifikovati **čisti tipovi temperamenta**. Češće se nailazi na **konstrukt (osnovu)** i kombinaciju različitih osobina navedenih tipova.

Na putu je moguće prepoznati i odrediti kakvog je temperamenta u osnovi vozač. Na primer:

- Sangvinik je na putu živahniji, vozi brže, pokušava da pretiče, nedovoljno kontrolisan, više razgovara, povremeno neozbiljan i neoprezan.
- Kolerik brzo vozi, pretiče, agresivan je, gundđa, stavlja primedbe, gubi strpljenje, psuje i sl.
- Flegmatik lagano vozi, oprezan je, spor, ne uzbuđuje se, nije agresivan, inertan je i sl.
- Melanholik je spor, mrzovoljan, inertan, nedovoljno oprezan...

Temperament je u osnovi **urođena (nasledna) trajna osobina ličnosti** koja se **menja i prilagođava** procesom vaspitanja, obrazovanja, odrastanja, zrenja i sticanja iskustva.

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

TEST LIČNOSTI

Ispiši redne brojeve u svesci.
od 1. do 10.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- ...
- 10.

◀ 9 of 22 ▶

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

1. Smatram da sam veoma društvena osoba koja voli izlaske

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 10 of 22 ▶ ↗

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

2. Drugi ljudi smatraju da sam ja
veoma živahna osoba

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 11 of 22 ▶

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

3. Jako volim bučna i vesela društva

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 12 of 22 ▶ ↗

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

4. Uvek rado učestvujem na velikom skupu, na primer na žurci

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 13 of 22 ▶ ↗

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

5. Veoma brzo se uključujem u novo društvo

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 14 of 22 ▶ ↗

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

6. Smatram da sam govorljiva osoba

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 15 of 22 ▶

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

7. Volim da dolazim u dodir sa mnogo raznih ljudi

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 16 of 22 ▶

Struktura ličnosti

in SlideShare Search

Home Presentation Courses

8. U društvu sam više spreman da pričam nego da mirno ostanem u pozadini

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 17 of 22 ▶ ↗

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

9. Ja sam dobar za društvo

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 18 of 22 ▶

Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

10. Volim da pričam viceve

Potpuno tačno	Uglavnom tačno	Nisam siguran	Uglavnom netačno	Potpuno netačno
1	2	3	4	5

◀ 19 of 22 ▶ ↗

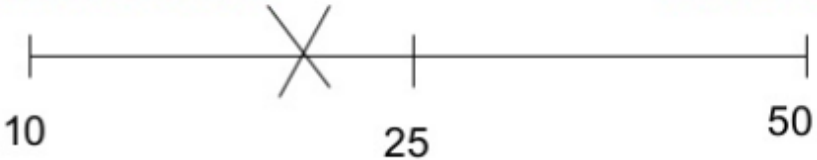
Struktura ličnosti

in SlideShare | Search

Home Presentation Courses

**PREDSTAVI SVOJ ZBIR REZULTATA
NA SLEDEĆOJ SKALI**

Ekstravertna osoba **Introvertna osoba**

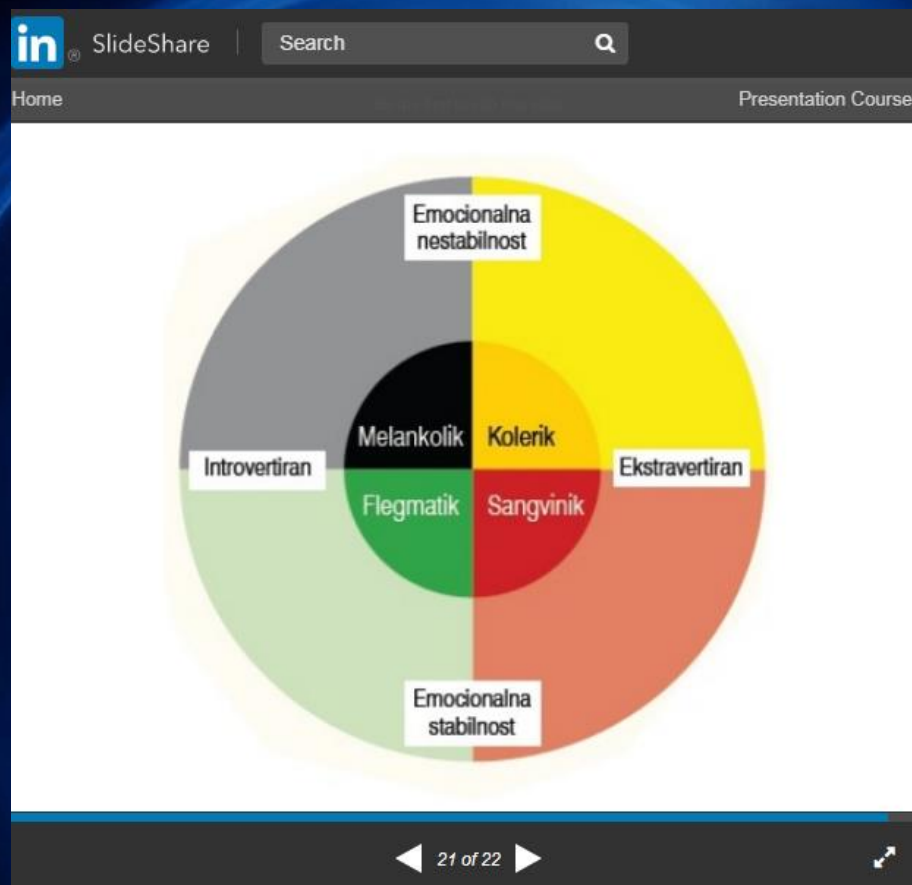
10 25 50

◀ 20 of 22 ▶

↗

Detailed description: The slide shows a horizontal scale from 10 to 50. The number 10 is on the left, 25 is in the middle, and 50 is on the right. A large 'X' is drawn over the number 25. Above the number 10 is the text 'Ekstravertna osoba' and above the number 50 is the text 'Introvertna osoba'. The slide is part of a presentation on SlideShare, with navigation controls at the bottom showing '20 of 22' and a share icon.

Struktura ličnosti

Introvertne osobe su tihi, povučeni ljudi koji se teže uklapaju u okolinu. Nisu pričljivi i nametljivi, svoje najbolje kvalitete pokazuju samo prijateljima.

Ekstroverti su društvene osobe, vole da se istaknu u društvu i na poslu, kao i u različitim vidovima organizovanja zabava, skupova...

Struktura ličnosti

Pod **karakterom**, uopšte, se smatraju psihičke osobine ličnosti koje su uglavnom vezane za **moralnu** stranu ličnosti.

Svaki pojedinac ima određene **karakterne osobine** koje mogu biti **pozitivne i negativne**. Pozitivne su poštenje, pristojnost, hrabrost, savesnost, marljivost, skromnost, društvenost, itd, dok negativne predstavljaju njihove negacije (suprotnosti) poput nepoštenja, nepristojnosti, plašljivosti, nesavesnosti, lažljivosti, neodgovornosti i sl.

Struktura ličnosti

Kod poimanja karaktera treba naglasiti dva osnovna elementa – moralnu upravljenost i svesnu delatnost.

Moralna upravljenost je određena nekim moralnim vrednostima određenog društva (poštenju, nesebičnosti, savesnosti, odgovornosti i sl.). To su karakterne osobine koje označavaju pridržavanje određenih normi u društvu. U saobraćaju to su sve pozitivne dogovorene i propisane norme (radno vreme vozača, odmor i sl...)

Svesna delatnost (voljne osobine) podrazumevaju upornost, doslednost, inicijativnost i sl.

Ljudi se razlikuju po karakternim osobinama (karakternim crtama). Sve karakterne crte se mogu posmatrati u okviru tri osnovne grupe:

- Crte koje predstavljaju odnos čoveka prema samom sebi;
- Odnos prema drugima;
- Odnos prema radu;

Struktura ličnosti

Crte koje predstavljaju odnos čoveka prema samom sebi su samopouzdanje, samokritičnost, skromnost, sujeta, energičnost, samopoštovanje i sl. Navedene crte znatno dolaze do izražaja i kod vozača.

Nesamopouzdanje, preterana samokritičnost, sujeta, neenergičnost otežavaju proces obuke vozača i kasnije upravljanje vozilom. Zadatak instruktora je da uoči te osobine i da kroz pojedinačnu prilagođenu obuku ublaži ili pak otkloni nepoželjne osobine. Samopouzdanje će vozač steći samo uz kvalitetnu i metodički zasnovanu obuku.

Struktura ličnosti

Crte koje predstavljaju odnos prema drugim ljudima su istinoljublje, pravičnost, iskrenost, korektnost, poštovanje, dobročinstvo i sl.

Neiskrenost, podlost, agresivnost, egoizam, nekorektnost, bezobzirnost, lažljivost su izrazito loše karakteristike svake ličnosti, pa i vozača. One su čest uzrok brojnih nezgoda i razlog su za eliminaciju takvih učesnika u saobraćaju.

Poseban zadatak instruktora je da u metodičkom pristupu obuci u okviru vaspitnih i funkcionalnih ciljeva uočava i razvija pozitivne osobine, a korektivno deluje na uočene negativne osobine vozača.

Struktura ličnosti

Odnos prema radu, upornost i marljivost, su crte koje mogu imati pozitivne i negativne krajnosti.

Upornost i marljivost znatno ubrzavaju proces obuke i sam kvalitet te obuke, a ako su kod vozača trajne, tada ga čine nespretnim, sporim i štetnim po druge učesnike u saobraćaju. To se odražava u održavanju vozila, njegovoj pripremi za vožnju i sl.

Ustanovljeno je da čovek kada se nađe za upravljačem, svojim ponašanjem otkriva prave osobine svog karaktera.

Često se vozači identifikuju sa svojim vozilom, njegovom snagom, brzinom, lepotom linije i sl. i to pokazuju svojim bezobzirnim i bahatim ponašanjem.

Neki su vozači upravo "zaljubljeni" u svoj automobil i mogu biti agresivni prema drugim licima koja dodirnu i/ili minimalno oštete njihov automobil.

Struktura ličnosti

Pojedinci tek u svom automobilu stiču osećaj sigurnosti ili uspevaju kompenzovati osećaj inferiornosti. Neki autori takve tipove ponašanja upoređuju vrlo uspešno – s ponašanjem našeg pretka koji je na isti način bio emocionalno vezan za svog konja, o čijoj je snazi i energiji često zavisio i njegov prestiž*.

Naš je predak, kažu oni, takođe volio:

- Da "razigrava" konja;
- Da s njim preskače prepreke;
- Da juri na njemu;
- Da s njim odlazi po devojku;
- Da se ne odvaja od njega i sl...;

Ljudi i kod nas, da bi dokazali svoj standard, moć, te ekonomski i socijalni status, kipuju znatno veća, jača i skuplja kola nego što im je potrebno, a potom ih još i posebno doteruju (dorađuju).

*"Pola pije, pola šarcu daje" (Marko Kraljević u epskoj pesmi)

Struktura ličnosti

Razvojem optimalnih komponenti karaktera (prema sebi, drugima, radu, materijalnim dobrima i aktivnostima...) značajno se unapređuje i učvršćuje opšta i saobraćajna kultura.

Karakter je gotovo isključivo rezultat vaspitanja, odrastanja i stila življenja pojedinca, pa se adekvatnim metodama može uticati na njegovo menjanje.

Ispitivanja su pokazala da su osobe s negativnim karakternim osobinama podložnije saobraćajnim nezgodama. Utvrđeno je da ljudi koji su nemarni, površni i dekokentrisani u aktivnostima znatno češće imaju nezgode od drugih. Ispitivana je urednost, odnosno neurednost pojedinaca i broj nezgoda, te je utvrđeno da je u grupi "urednih" bilo prosečno 7.55% nezgoda, dok je u grupi "neurednih" bilo 17,22% nezgoda (Pintar, B., 1976).

Ličnost i rizična vožnja

Veliki broj istraživanja pokazao je da postoji određena **veza** između pojedinih faktora **ličnosti** i različitih aspekata **rizične vožnje**.

Pod rizičnom vožnjom možemo podrazumjevati ceo niz pokazatelja, kao što su:

- Činjenje saobraćajnih prekršaja;
- Vožnja pod uticajem alkohola;
- Prekoračenje brzine;
- Nekorišćenje sigurnosnog pojasa;
- ...
- Učešće u saobraćajnim nezgodama;

Ličnost i rizična vožnja

Sigurnosni pojas - MITOVI i ISTINA.mp4

Ličnost i rizična vožnja

Saobraćajne nezgode su najčešći uzrok stradanja mladih od 25 godina. Mladi vozači (ali ne samo oni) mogu vozilo da dožive kao produžetak sopstvene ličnosti, pa čak i da osete određenu vrstu prisile da isprobaju "lične potencijale" koje im vozilo nudi, što je često na granici kršenja saobraćajnih propisa.

U ovakvim slučajevima se "ja i moje vozilo" transformiše u "ja u mom vozilu" gde put predstavlja "društvenu pozornicu" a vožnja pruža "osećaj moći".

Naravno, ne pokazuju svi mladi ljudi rizična ponašanja, pa su istraživači pokušali da utvrde koji su to faktori ličnosti u vezi s demonstriranjem nebezbednih ponašanja u vožnji, kao i sa učešćem u saobraćajnim nezgodama.

Otkriveno je da su neke crte ličnosti kao što su potreba za nadražajima, lokus kontrole, vremenska perspektiva i preterani optimizam, naročito značajne tj. u direktnoj vezi su sa rizičnom vožnjom.

Ličnost i rizična vožnja

"**Potreba za nadražajima**" (engl. *Sensation seeking*) jedna je od najčešće istraživanih crta ličnosti, za koju je gotovo u svakoj studiji utvrđena značajna veza s nekim od aspekata rizične vožnje.

Potreba/potruga za nadražajima/uzbuđenjem je crta definisana potragom za različitim, novim, kompleksnim i jakim nadražajima i iskustvima, i spremnošću da se izloži fizičkim, društvenim, pravnim i finansijskim rizicima zarad doživljavanja takvih iskustava.

Za ovakve osobe je karakteristično da su u stalnoj potrazi za uzbuđenjem, novim iskustvima, da imaju smanjenu kontrolu, tj. da lako prelaze preko socijalnih normi, da su impulsivne tj. da reaguju na momentalni podsticaj bez svesti o eventualnim rizicima.

Ličnost i rizična vožnja

Kada se govori o "**vremenskoj perspektivi**", misli se na način obrade informacija i stil donošenja odluka, u kome je osoba fokusirana na određenu vremensku dimenziju.

Nivo rizične vožnje raste kod onih osoba koje gotovo isključivo imaju perspektivu sadašnjeg vremena, tj. fokusirane su samo na sadašnjost, bez uzimanja prošlosti ili budućnosti u razmatranje.

Ova veza između rizične vožnje i vremenske perspektive naročito je izražena za grupu **mladih muških vozača**.

Ličnost i rizična vožnja

"**Lokus kontrole**" je takođe crta ličnosti koja se dovodi u vezi s rizičnim ponašanjem i predstavlja stepen do koga osoba veruje da može da kontroliše sopstvenu sudbinu.

Ljudi se razlikuju prema osećanju kontrole nad svojim životom. Osobe sa **unutrašnjim lokusom kontrole** veruju da imaju kontrolu nad svojim reakcijam, da je sve što se dešava rezultat njihovog (ne)činjenja i da je kontrola u njima samima.

Osobe sa **spoljašnjim lokusom kontrole** veruju da faktori van njihove kontrole određuju ishode događaja i da je sve što se dešava rezultat delovanja drugih ili sudbine.

Ličnost i rizična vožnja

"Preterani optimizam" (engl. *optimism bias*) povezan je sa osećanjem neranjivosti.

Iako je za većinu ljudi karakteristično da veruje da će njihova budućnost biti bolja od budućnosti drugih ljudi, neke osobe imaju veću i nerealniju percepciju neranjivosti od drugih, što ih čini sklonijim rizičnim ponašanjima.

S ovim u vezi je i površnost za koju se vezuje tendencija da se ne planira unapred, da se donošenju odluka ne prilazi na logičan i sistematičan način, te se odluke donose bez uzimanja u obzir (bez razmatranja) loših i dobrih strana alternativnih poteza.

Ličnost i rizična vožnja

Što se tiče veze između pola i ličnosti, istraživanja nedvosmisleno pokazuju da su u odnosu na žene, muškarci ti kod kojih je veća verovatnoća postojanja faktora ličnosti vezanih za rizik.

Muškarci čine više saobraćajnih prekršaja i češće prijavljuju agresivno ponašanje, ali ovi tipovi rizičnog ponašanja imaju tendenciju opadanja sa godinama (Ozkan & Lajunen, 2006)

Agresivno ponašanje u saobraćaju

Šta se tačno podrazumeva pod agresivnim ponašanjem u saobraćaju?

Teško je objektivno definisati šta je to agresivno ponašanje. Šta neko doživljava kao agresiju u velikoj meri određuje individualna interpretacija određenog događaja. Čak i ponašanja čija primarna svrha nije agresija, drugi učesnici u saobraćaju mogu da dožive kao agresivna, što posledično može dovesti do agresivne reakcije.

Ne postoji opšteprihvaćena definicija agresivnog ponašanja, ali ono što je zajedničko različitim definicijama jeste da se agresivnim ponašanjem u saobraćaju smatra ponašanje koje:

- može da izazove fizičku ili emotivnu štetu drugim učesnicima;
- predstavlja prekršaj, ili kršenje moralnih standarda;

Jedan od termina koji se ponekad koristi kao sinonim za agresivno ponašanje vozača jeste "bes na putu" (engl. *road rage*).

Agresivno ponašanje u saobraćaju

Na koji način se ispoljava agresivno ponašanje u saobraćaju?

U psihologiji se često pravi razlika između dva tipa agresije:

- Hostilne;
- Instrumentalne;

"Hostilna" agresija potiče iz besa i budi potrebu da se naudi drugoj osobi. Ova vrsta agresije se u saobraćaju obično ispoljava:

- Opšcenim gestovima;
- Psovanjem;
- Brzim preticanjem vozila neposredno pošto je vozača upravo preteklo drugo vozilo;
- Vožnjom na ekstremno malom odstojanju (tzv. vožnja na braniku);
- "Sečenjem drugog vozila";

Agresivno ponašanje u saobraćaju

S druge strane, "instrumentalna agresija" je usmerena na postizanje ličnog cilja kao što je, na primer, da se stigne na željenu destinaciju na vreme, bez kašnjenja. U ovom slučaju, agresivno ponašanje se može sastojati iz kršenja formalnih ili neformalnih saobraćajnih pravila, što kao sekundarni efekat može da ima i ugrožavanje interesa drugih učesnika u saobraćaju.

Upravo je to razlog zašto nepoštovanje moralnih standarda i ponašanja, kojima se nenamerno ugrožavaju interesi drugih učesnika u saobraćaju, drugi mogu doživeti kao agresivno ponašanje. Zbog toga instrumentalna agresija može izazvati hostilnu agresiju kod drugih učesnika u saobraćaju.

Agresivno ponašanje u saobraćaju

Šta je uzrok agresivnog ponašanja vozača?

Agresivno ponašanje može biti izazvano ličnim i situacionim faktorima, kao i saobraćajnom situacijom.

Dosadašnja istraživanja pokazuju da se bes i agresivno ponašanje u saobraćaju smanjuju kako osoba stari, da muškarci češće nego žene pokazuju (fizički) agresivno ponašanje, i da osobe koje su sklone ljutnji brže ispoljavaju agresivno ponašanje u saobraćaju.

U saobraćaju je sklonost ka agresivnom ponašanju pojačana u onim situacijama u kojim dolazi do osujećenja ličnih interesa praćenih osećanjem frustriranosti. Tipične saobraćajne situacije te vrste su:

- Saobraćajne gužve;
- Dugo čekanje na semaforu;
- Situacije u kojima se zbog prekršaja koje čine drugi učesnici u saobraćaju osećamo neprijatno, ugroženo ili osujećeno;

Agresivno ponašanje u saobraćaju

Pojavi agresivnog ponašanja vozača dodatno doprinosi i nepostojanje direktne komunikacije između učesnika u saobraćaju, kao i njihova anonimnost.

Literatura

Milić, A., Saobraćajna psihologija, Univerzitet u istočnom Sarajevu, Saobraćajno – tehnički fakultet Doboj, 2007.

Priručnik za licenciranje kadrova u procesu osposobljavanja kandidata za vozače, Agencija za bezbednost saobraćaja, Beograd, 2013.

<https://psihologijalicnosti.wordpress.com/tag/temperament/>

<https://www.slideshare.net/ramonakkk/54a>